

Valopää & Virkamörkö – filosofisen elämän perusteet

Mat-2.197 Filosofia ja Systemiajattelu Reflektioessee

Mikko Martela

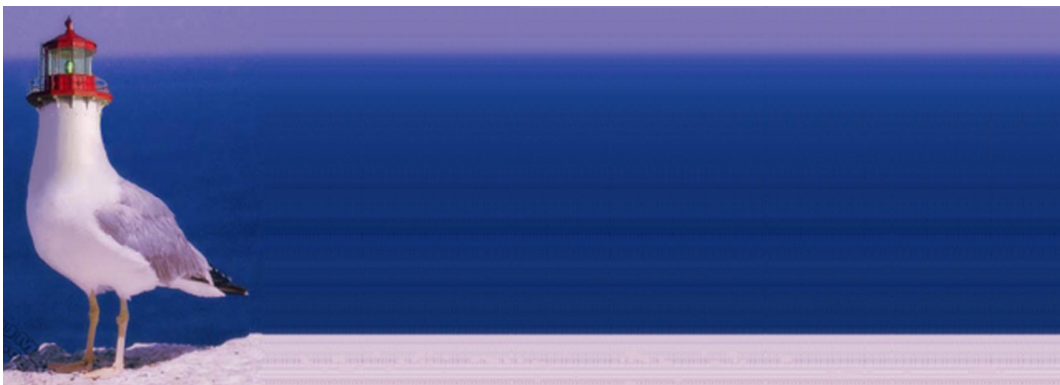
Informaatioverkostot

Luento-osallistumiseni kertaa:

3

Oma arvio reflektioesseeistäni asteikolla 0-5 (paras):

4.59

Valopää ja Virkamörkö – filosofisen elämän perusteet

*Juokse villi lapsi,
juokse kauemmaksi.
Siellä kasvat vahvemmaksi
ja vapaammaksi.
Juokse henkesi edestä
ota toivon kipinä mukaan.
Taivas on täynnä kuumaa terästä
Ehkä pian, sitä ei tiedä kukaan*

– Pelle Miljoona, *Juokse villi lapsi*

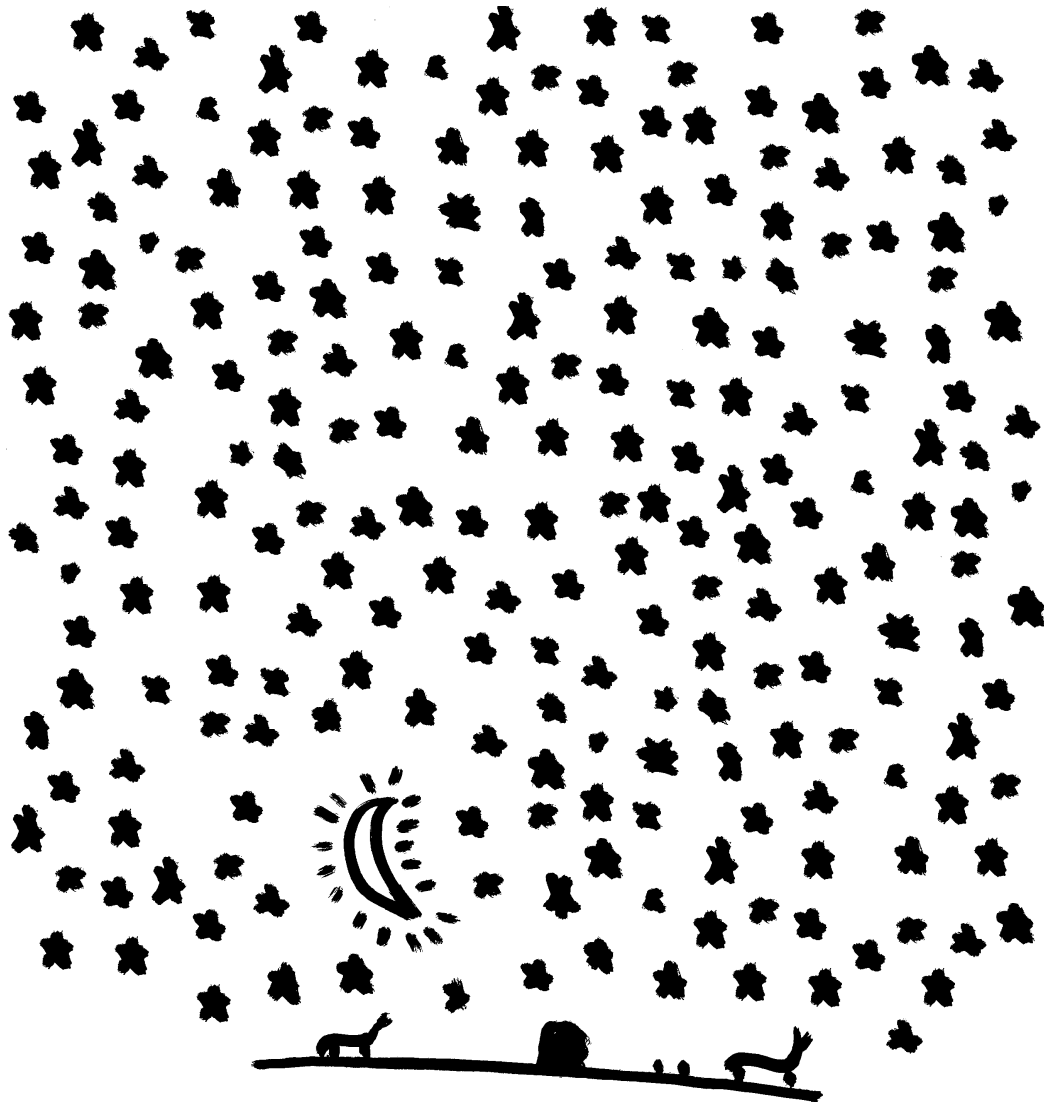
Kakkukahveilta tähtitaivaalle

”Elämä on valintojen helminauha. Muista valita siihen aina vain kauneimmat helmet!”

Tämä konfirmaatiokortista lainattu lattea lause saakoon turhan arvokkaan viran tämän esseeni aloittajana. Jokainen hetki elämässämme tosiaan edustaa valintatilannetta. Vaikka emme sitä aina niin selkeästi näe, jokaisena hetkenä olisin voinut toteuttaa itseäni toisellakin tavalla. Kun minä Aluna-serkkuni konfirmaatiokakkukahveilla kysyn ”saisinko kahvia” olisin voinut yhtä hyvin tylysti tokaista ”kahvi tänne, ja sassiin perkele”. Tein valinnan pitäytyä perinteisemmässä ilmaisumuodossa, vaikka en asiaa ajatellutkaan. Entä, jos olisinkin tyynen rauhallisesti vetänyt pöytäliinaa luokseni kunnes kahvipannu olisi ulottuvillani täysin sivuuttaen rikkiräiskähtävien kakkulautasten ja huutavan Agnostura-tädin yhteisen seremonian. Se mahdollisuus oli olemassa. Tai olisin voinut päättää, että kyllä kaksi kuppia saa passata ja sisäisesti kieltäytyä havittelemasta tuota kolmatta. Olisin voinut myös kysäistä Martti-enolta miltä sotien jälkeinen korvikekahvi maistuu, aloittaen näin rattoisan rupatteluhetken hänen kanssaan keskinäisine silmäniskuineen, joista Martti-eno on kuuluisa. Vaihtoehtoisesti olisin voinut ottaa kakkuhaarukani ja iskeä sen täydellä voimalla Martti-enon silmään, aloittaen näin todennäköisimmin mielentilatutkimusten kautta laitokselle johtavan sisäisen kehitysprosessin, jonka ainoa silmiinpistävä etu olisi se, että tylysiin sukulaiskahvitteluihin minua ei enää ikinä kutsuttaisi.

Jokainen elämänhetki on siis aidosti täynnä lukemattomia mahdollisuuksia. Voin jokainen sekunti toteuttaa itseäni aivan uudella ja radikaalilla tavalla. On satoja sanoja, joilla voin aloittaa minkä tahansa lauseen täysin vailla yhteyttä edellisiin lauseisiin. Jokaista lausetta voin sävyttää lukuisilla äänensävyillä, jotka antavat niille täysin poikkeavan merkityksen. On tuhansia tapoja, joilla voin alkaa liikuttaa ruumiini raajoja. Voin hypätä, potkaista ilmaa, heilauttaa käsiäni, napsauttaa sormiani, sukeltaa maahan, lyödä itseäni otsaan tai jopa hymyillä. Nämä kaikki mahdollisuudet ovat minun valittavissani melkein joka ikinen hetki.

Jokainen sekunti silmiäni eteen levittäytyy valtava valinta-avaruus, jonka jokainen tähti on tavoitettavissani. On kuin makaisin selälläni öisellä kesäniityllä ja katsoisin tähtiä taivaalla. Kädessäni olevalla teleportauslaitteella voin siirtyä niistä mille tahansa. Jokainen elämämme hetki piirtää eteemme tämän valinta-avaruuden, jokainen elämänhetkemme tarjoaa miljoona tapaa toimia.

Valinta-avaruus

Kaikesta tästä huolimatta en näe tilanteissa tavallisesti kuin muutaman vaihtoehdon joiden välillä pohdiskelen. Monina hetkinä en edes mieli tekeväni minkäänlaista valintaa, vaan vain toimin. Miten on selitettävissä tämä hämmästyttävä epäsuhta koko tähtitaivaan (joka kuitenkin on joka hetki ulottuvillani) ja sen välillä, että tavallisesti en huomaa kuin yhden tai muutaman tähden? Ja ehkä vielä tärkeämpänä kysymyksenä, miten minun tulisi elää tässä valinta-avaruuden maailmassa? Seuraanko vaistoja ilman harkintaa päätyen aina siihen selkeimmin mieleen tulevaan vaihtoehtoon vai pysähdynkö joka hetki pohtimaan kaikkia mahdollisia vaihtoehtoja joita elämä minulle tarjoaa? Vastatakseni näihin kysymyksiin, on aika esitellä illan tähdet: Valopää ja Virkamörkö.

Päähenkilöiden esittely

Kun teen valintoja, teen ne aina enemmän tai vähemmän tietoisesti. Toisen ääripään valinnat ovat vahvasti tietoisia, ne toteuttavat sitä, mitä tunnen olevani, ne ovat

omasta yksilöllisyydestäni kumpuavia omia valintojani. Toisaalta osa valinnoistani on hyvin tapoihin sitoutunutta. En edes ajattele valitsevani niitä, vaan normit ja asenteet, joita en edes tiedosta, ohjaavat minut niihin automaattisesti. Elämäni on siis jatkuvassa liikkeessä akselilla, jonka toisessa päässä on täysin autenttinen itsensä joka hetki tietoisesti valitseva ylikysilö ja toisessa päässä täysin geeniensä, tapojensa ja ympäristönsä vietävissä oleva konventionaalisuuden sätkynukke. Helpottaakseni hahmottamista annetaanpa niille nimet: Valopää sekä Virkamörkö.

Valopää

Valopää edustaa siis mieleni autenttista puolta. Sen tekemät valinnat ovat sellaisia, että tiedostan niissä vahvasti itseni ja tekemiseni. Tiedostan tekeväni valinnan ja vieläpä valinnan, jossa toteutan sitä mitä itse olen. Valopäiset valintani ovat siis minua itseäni puhtaimmillaan. Ne vapauttavat sisäisen minäni.

Parhaimmillaan Valopäistyneet valintani ovat vahvan sisäisen palon synnyttämiä, tunnen olevani vapaa konventionaalisuuden kahleista ja matkalla autenttisuuden huipulle. Radikaalin säkenöivä tempaukseni herättää ympäröivässä maailmassa pelkoa ja ihailua, vihaa ja kateutta. Valopäiset valintani ovat ympäristölleni usein poikkeamia, jotain ennalta-arvaamatonta, jotain jota ei voitu ottaa lukuun. Valitse itsesi, huutaa Valopää ja hyppää puunoksalle keinumaa. Siitä Valopäisyydessä onkin kysymys, itsensä valitsemisesta uudelleen joka hetki. Mikään menneisyydessäni tai ympäristössäni ei kahlitse valintaani tällä hetkellä. Olen radikaalisti vapaa tekemään aivan mitä tahansa. Voin, joka hetki valita uudelleen, en vain sitä mitä teen, vaan myös sen mitä ajattelen. Arvoni ja arvostukseni, normit joita noudatan, eivät sido minua menneisyydestä. Voin, joka hetki valita ne radikaalisti uusiksi ja alkaa toteuttaa niitä. Päätäväisyydellä, jolla olen viimeiset viisi vuotta rakentanut kaunista puupurjevenettä, voin hetkessä hakata sen säpäleiksi ja marssia

autokauppaan varastamaan Ferrarin, koska se noudattaa uudelleenvalittua arvomaailmaani.

Olet radikaalisti vapaa. Valitse itsesi. Valitse itsesi uudelleen. Siinä kiteytettynä Valopään elämäntilofosofia.

Virkamörkö

Useimmiten valintani edustavat rutiininomaista ja ennalta-arvattavaa kaavaa, toteutan tehtäviä huomaamatta edes, että voisin valita toisin. Tämän ihmisyyden muodon ääripäätä edustaa Virkamörkö. Se on täysin lukuisten virkojensa ja rooliensa vanki. Yksilöllisyytensä se on kokonaan hukannut ja toteuttaa rooleissaan vain niitä odotuksia, joita niihin on annettu.

Kyseenalaistamatta annettuja toimintatapoja tai arvoja se mallikansalaismaisesti oleskelee moitteettomasti kaavamaisessa olemuksessaan. Se on urautunut, konventionaalinen, arvokonservatiivi ja jäykkä. Vähänkin pidempään Virkamörön toimintaa seurannut käyttäytymistieteilijä pystyy ennakoimaan sen käytöksen hyvinkin tarkasti, sillä tämä Mörkö ei tee koskaan mitään spontaania tai poikkeavaa. Se hukkuu massaansa, koska se on piirteiltään massan tyypiesimerkki. Siltä puuttuu yksilöllisyys, siltä puuttuu kyky spontaanisuuteen.

Luotettavuus, ennalta-arvattavuus ja kaavamaisuus kuvaavat Virkamörön uraan vajonnutta juroa luonnetta.

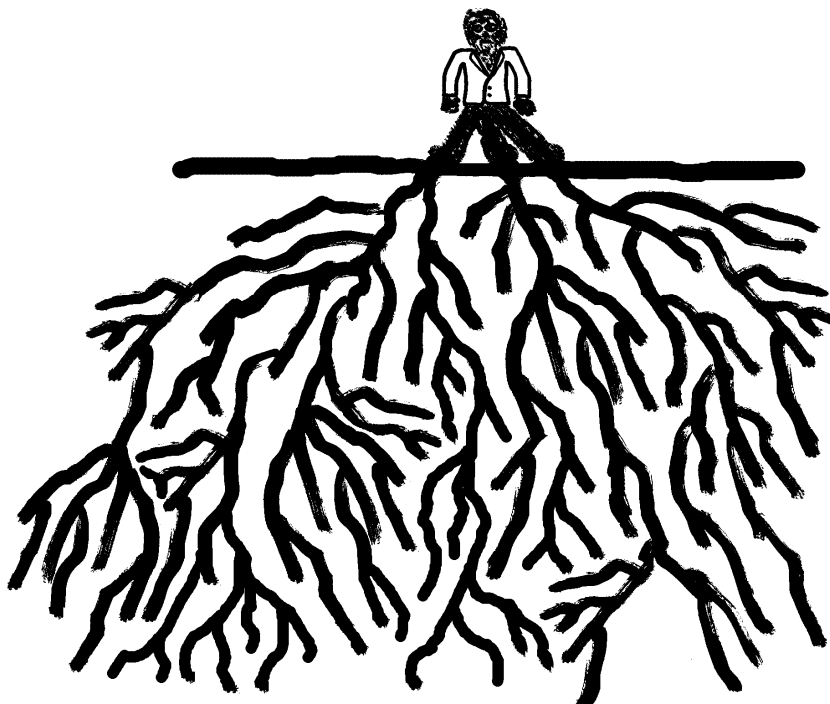
Virkamörön valtavat taustahahmot

Kaikesta juroudesta huolimatta täytyy ottaa huomioon, että pohjimmiltaan Virkamörkö on vain eräänlainen julkisivu. Sen takana häärää auktoriteettien lauma joiden järeys on verrattavissa vain peruskallioon. Oman menneisyytesi päätösten kalskeat kahleet, koko kulttuurihistorian ja kansakuntasi yhteinen perintö sekä pohjimmiltaan koko monimiljardivuotinen luonnonvalinnan ankara seula ovat ne kolme kivijalkaa, joilla Virkamörön nöyrä hahmo seisoo. Älä siis väheksy hänen vaatimatonta hahmoaan.

Ensinnäkin Virkamörön eteesi piirtämä latu noudattaa vain sitä latua, jota olet määrätietoisesti päätöksilläsi jo luonut tähänastisessa elämässäsi. Seuraat niitä ajattelu- ja toimintamalleja, jotka olet kovalla työllä itsellesi rakentanut vuosien varrella selviytyäksesi ja menestyäksesi tässä pienessä elämässäsi. Virkamörkö kantaa siis tavallaan oman itsesi ja menneisyytesi taakkaa hartijoillaan. Ilman Virkamörköä elämälläsi ei olisi minkäänlaista integriteettiä, jatkuvuutta, vaan se olisi vain sarja toisistaan täysin irrallaan olevia tekoja, joita yhdistäisi vain samansuuntaiset mieltymykset. Ihmissuhteet, rakkaus tai minkään asian sopiminen kävisi mahdottomaksi, kun äsken tehty päätös tai tunne ei pienimmässäkään määrin sitoisi sinua seuraavassa hetkessä. Virkamörkö siis sitoo sinut itseesi. Se auttaa luomaan persoonallista pysyvyyttä ja pitää sinut niissä hyväksi havaituissa tavoissa mitä olet tottunut toteuttamaan.

Toiseksi seurattessasi Virkamörön hiljaista neuvoa seuraat yhteisösi kollektiivista kulttuuriperimää. Seuraat niitä normeja, jotka hiljalleen ovat muotoutuneet isiesi ja isoätiesi ellessä ja oleillessa, niitä normeja ja tapoja, jotka mahdollistavat yhteiselomme, jotka ovat kulttuurimme. Identiteettisi, minäkuvasi ja

maailmankatsomukseksi eivät ole syntyneet tyhjästä. Kaiken sen, mikä sinussa on ainutlaatuista, olet rakentanut sen päälle, mitä muut ovat ajatelleet ja eläneet todeksi jo kauan ennen kuin olit edes pilke vanhempiesi silmäkulmassa jonkin Ranualaisen Tanssihovin parkkipaikalla, tanssiorkesterin vetäytyttyä tauolle ja kuun paistaessa merkitsevästi. Virkamörkö tarjoaa siis sinulle mahdollisuuden ammentaa tästä valtavasta kulttuuriperimästä, se tarjoaa sinulle kaiken mitä perheesi, yhteisösi ja koulusi on voinut sinulle opettaa. Heidän tarjoamansa mallit ovat karttuneet vuosisatojen ajan ja sisältävät viisauden kasaantumana, jonka voittamiseen yhden ihmiselämän pituinen kapina ei kuunaan pysty. Virkamörkö sitoo sinut ympäröivään kulttuuriin ja traditioon, kiinnittää sinut yhteisösi.

Virkamörön valtavat juuret

Kolmantena jalkana Virkamöröllä on geeniesi sisältämät kylmät ohjausmekanismit. Niiden kypsyttelyssä Luontoäiti on valintamekanismin kautta jo vuosimiljardien ajan valinnut pätevimmat yksilöt sukuun jatkamaan ja kehittämään. Tämän kehityksen tuloksena meillä on ankaran vahvoja viettejä, jotka ohjaavat rankasti arkistakin päätöksentekoamme. Itsesuojeluvaistomme, näläntunteemme, taisteluntahtomme ja seksuaalisen viettimme on sokea luonnonvalinta antanut meille, jotta tehokkaammin edesauttaisimme omien geeniemme etenemistä sukupolvelta toiselle. Ymmärrettävästi vuosimiljardien luonnonvalinnasta saapuvat viestit vaikuttavat aivoihimme voimakkaasti. Kulttuurin läpeensäkyllästä yhteiskunnassamme nämä vaistot ovat luonnollisesti usein norsuja posliinikaupassa ja aiheuttavat paljon vahinkoa, mutta kukaan ei voi kieltää niiden valtavaa voimaa. Kulttuurin ja luonnon välinen köydenveto jätetään kuitenkin tässä yhteydessä tietämättömyyden verhon taakse ja kiiruhdetaan eteenpäin suuressa Virkamörön ja Valopään välisessä kilpalaulannassa. Muistettava on siis vain, että Virkamörkö toteuttaa kauttasi myös geeniemme viestiä.

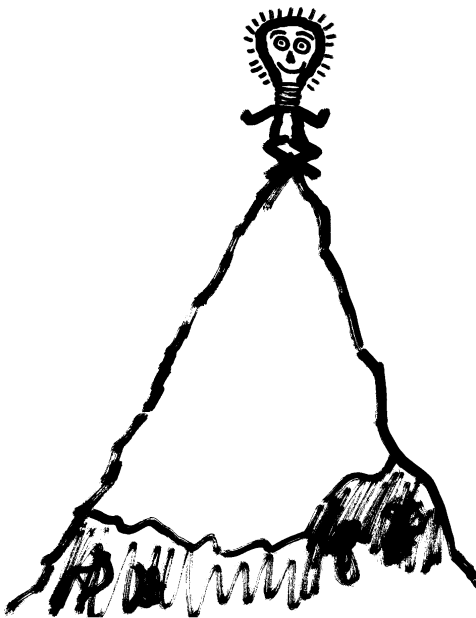
Perusviettisi ja halusi ovat Virkamörön tuottamia geneettisesti aikanaan hyödyllisiksi osoittautuneita käytäntöjä.

Elämänmaastomme asettaminen

Meidät ihmiset on heitetty tähän maailmaan. Elämme elämämme aina jossain näiden kahden äärihahmon asettaman maaston kohdassa. Meissä elää siis rinnakkain sekä valopäinen itsensä valitsija että valitsemattomuuden aihiossa elävä virkaantunut roolinsa toteuttaja. Elämänhetkiemme vaihdellessa molemmilla on omat tähtihetkensä ja kautensa. Toisissa ihmisissä toisen asettama voima saattaa olla myös suurempi kuin toisissa. Mutta kaikki me olemme siis tässä maastossa jossain kohdalla ja pystymme liikkumaan siinä tiettyihin rajoihin saakka. Minkälainen on sitten tämä maasto? Sen kolme pääelementtiä ovat vuoren huippu, kuopan pohja ja niiden välillä sijaitseva kalteva ja melko liukas rinne.

Vuoren huippu

Valopää asustaa luonnollisesti korkean lumihuippuisen vuoren huipulla. Mikään muu ei sopsikaan hänen valaistuneelle mielelleen. Sieltä hänellä on lähes rajattomat maisemat joka suuntaan ja hän pystyy tarkastelemaan mahdollisuuksien valtavaa kenttää ylhäältä. Ylhäisessä yksinäisyydessään hän on riippumaton muista ja lähempänä tuota valtavan kiehtovaa valinta-avaruuttaan.

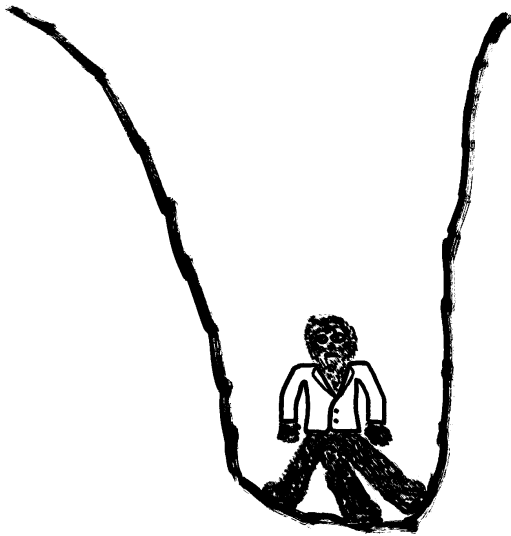

Vuoren huippu

Kuopan pohja

Virkamörkö taas elää jyrkän kuopan pohjalla. Hänen kaikki kolme jalkaansa ovat syvästi juurtuneet kiinni vakaaseen peruskallioon, joka hänen allaan on ja joka pitää häntä paikallaan. Kuopan reunat ovat sen verran jyrkät, että yläpuolella levittäytyvästä

valinta-avaruudesta ei näy kuin aivan pieni kaistale kerrallaan Möröllemme. Hän pysyy paikallaan urassaan, joka etenee hitaan varmasti kuin jäätikkö.

Kuopan pohja

Melko liukas rinne

Me ihmisolennot elämme elämämme näiden kahden ääripään välissä. Kykyjemme rajoissa voimme liikkua tällä kaltevilla pinnalla huipun ja kuopan välillä. Tärkeätä on kuitenkin huomata, että pinta on kalteva ja liukas siten, että valumme siinä hitaasti alaspäin, jos ja aina kun emme kiinnitä asiaan huomiota.

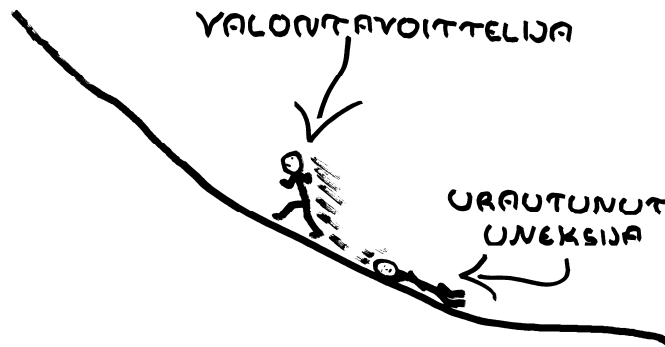
Selittääksemme mistä tämä kaltevuus johtuu, on paikallaan turvautua emotionaalisen energian käsitteeseen. Tehdessämme tietoisia päätöksiä joudumme investoimaan henkisiä voimavarojamme tämän päätöksen tekemiseen. Käytämme siis emotionaalista energiaamme, jotta saamme aikaan jonkin päätöksen.

Virkamörköpäätöksiin taas valutaa juuri energian käytön unohtuessa tai puuttuessa. Silloin kun emme investoi tietoisesti mieleemme energiavirtaa päätöksiemme tekoon, niin ne syntyvät mieleemme valmiiden rakenteiden pohjalta. Virkamörköpäätökset ovat siis kuin rinteeltä alas vierivät kivet. Ne etenevät automaattisesti ja ilman varsinaista energiantarvetta. Valopääpäätökset taas vastaavat rinteeseen kipuamista. Voittaaksemme aivoratojemme luonnolliset liikesuunnat joudumme käyttämään tietoisesti mieleemme tarjoamia energiavirtoja. Vain tuon energian avulla pystymme syyntämään mieleemme uuteen uraan.

Urautunut uni

Mistä sitten johtuu rinteiden liukkaus? Sehän johtuu siitä Virkamörköön liittyvästä itsetiedostamisen puutteesta. Virkamörköpäätökset ovat autenttisuuden puutteessaan vaarallisen houkuttelevia, että joutuessamme virkamörkösystemin sisään emme havaitse olevamme siellä. Itserefleksiivisyyden kyvyn heikkouden vuoksi ajaudumme yhdestä Virkamörköpäätöksestä seuraavaan edes huomaamatta omaa liukumistamme.

Me yksinkertaisesti unohdamme olla autenttisia, unohdamme valita itsemme. Näin tapahtuu kaikille yksilöille riippumatta heidän keskimääräisestä autenttisuuden asteestaan. Joudumme eräänlaiseen uneen, jonka aikana emme valitse autenttisesti, vaan valumme valmista uraa pitkin hitaasti alaspäin. Ura on niin syvä, että emme sen sisällä uneksiessamme edes huomaa vaihtoehtoisia valintoja. Tästä kierteestä meidät voi herättää jokin ulkoinen tai sisäinen ärsyke, joka ravistaa meidät hereille valumaunestamme ja herättää meidät jälleen omina autenttisina itseinä, jotka ovat jälleen levättyään valmiita taistelemaan valintakykymme puolesta. Liukuminen näkyy siis siinä, että aina vaipuessamme epäautenttisuuteen me alamme hitaan matkamme alaspäin kohti kuoppaa ja vain taisteluun heräämällä – valitsemalla tietoisesti - kykenemme jälleen alkamaan loputtoman kipuamistemme.

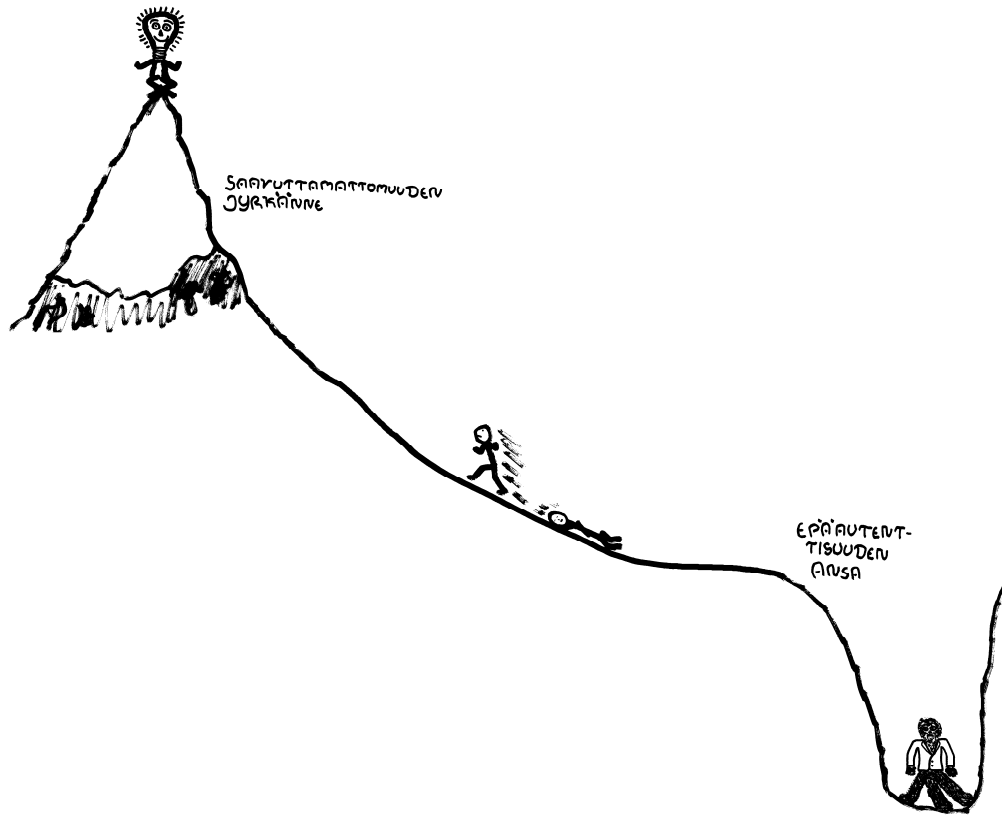

Valontavoittelija ja urautunut uneksiija melko liukkaalla rinteellä

Saavuttamattomuuden jyrkänne ja epäautenttisuuden ansa

Lihaa ja verta olevina ihmisolentoina emme voi koskaan saavuttaa vuoren huippua. Valopää asustaa siellä yksinäisyydessään, koska lähestyttäessä huippua vuori jyrkkenee jatkuvasti ja ennen lopullista huippua ja Valopään majapaikkaa on saavuttamattomuuden jyrkänne, jota kukaan ei ole onnistunut valaistuneimmassakaan tilassaan ylöskiipeämään.

Onneksi myöskään epäautenttisuuden ansaan, jonka pohjalla Virkamörkö asustaa, ei tiettävästi kukaan ole onnistunut putoamaan. Ihmisten luontaista vapaudentunnetta ja etenemistä ei kai pysty koskaan täysin poiskytkemään, ihmistä on mahdotonta muuttaa täysin mekaaniseksi. Mitä lähempänä tuota kuoppaa ollaan, sitä tasaisemmaksi rinne muuttuu ja sitä pienemmillä energiankäytöillä pystytään hyppäämään jälleen kauemmaksi kuopan reunasta. Ihmisen tietoisesti mielen energiavirtoja emme pysty koskaan täysin poiskytkemään, vaan halusimmepa tai emme, valitsemme aina välillä tietoisesti.

Maasto kokonaisuudessaan

Pohdintaa rinteestä

Seuraavissa kolmessa kappaleessa pohdiskelen erilaisten paikkojen etuja ja haittoja rinteellä ja sitä miten me liikumme siellä. Sitten onkin aika esittää mihin meidän tulee pyrkiä rinteellä.

Virkamörön välttämättömydestä ja Vuorenhuipun liikkumattomuudesta

Vaikka piikittelevät nimivalinnat saattavat muuta väittää, ei Virkamörköisyys itsessään ole pahaa. Se on itse asiassa aivan välttämätöntä elämälle, sillä joka hetki ei voi puntaroida niitä kaikkia miljoonaa vaihtoehtoa, jotka elämän virta eteemme kätkee. Koska tahansa voimme puhjeta laulamaan Suvivirttä tai tunkea etusormemme korvaan ja viheltää. Tavallisesti konventionaalisuus ei anna meidän edes huomata näitä vaihtoehtoja, joita elämämme on tulvillaan. Se onkin aivan loistava homma. Elämästämme ei tulisi yhtään mitään, jos joka päivällishetkemme aikana aivokapasiteetistamme valtaosa kuluisi sen perustelemiseen yhä uudestaan hiljaa itsellemme miksi emme iske haarukallamme vierustoverimme silmään reikää tai hyppää pöydälle vaatteet samalla riisuen huutaen kuin palosireeni. Konventionaalisuuden suuri suodatin pitää huolta, että tietoiseen mieleemme valintamahdollisuuksista pulpahtavat vain ne, jotka noudattavat jollain tavalla vallitsevia arvoja ja tapoja ja ovat lisäksi harmoniassa aiemman toimintamme kanssa. Tästä johtuen ne ovat enimmäkseen toteutettavia. Elämä vuorenhuipulla on kaikista valintamahdollisuuksista huolimatta lopulta yhtä liikkumatonta kuin elämä kuopan

pohjalla. Valopään päähän putkahtavat joka hetki ne kaikki mielipuolisimmatkin toimintavaihtoehdot ja hän joutuu läpikäymään ne kaikki uusina ja yhtä mahdollisina toimintasuosituksina, koska ei voi turvautua mihinkään traditioon tai tottumukseen. Hänen jokaisen hetkensä päätöksenteko siis hidastuu, lähes pysähtyy, koska kaikkien vaihtoehtojen puolueeton puntarointi vie niin äärettömän paljon aikaa. Hän on valinnanvapautensa vanki, mahdollisuuksien tulvan avuton uhri, jolla ei ole mitään keinoa suojautua tätä ylitsevuotavaa vyöryä vastaan.

Virkamörkö on siis välttämätön osa elämäämme. Se suuri konventionaalisuuden suodatin, jota se kantaa mukanaan, pitää huolta siitä, että arkielämässämme mieleemme tulvahtavien vaihtoehtojen määrä pysyy kohtuullisuuden rajoissa ja mikä tärkeämpää, mieleemme tulevat vaihtoehdot ovat edes kohtuullisen järkeviä. Se tuo toimintaamme jatkuvuutta, antaa meidän tavoitella asioita pitkäjänteisesti ja tekee toiminnastamme ympäröivälle yhteisölle sopivan ennakoitavan. Kaikenlainen sitoutuminen, tarkoitti se sitten ihmissuhdetta tai työsuhdetta, vaatii persoonan jatkuvuutta, koska muuten emme kokisi menneen minämme päätösten sitovan meitä ja voisimme päättää joka hetki satunnaisesti olla piittaamatta tekemistämme sopimuksista. Jäyhästä luonteestaan huolimatta Virkamörkö on ihmissuhteidemme turvamies.

Miksi tavoitella valoa?

Virkamörkö siis takaa tasaisen turvallisen elämän, joka on helposti ennakoitavissa ja luultavimmin on tasapainoisen mukava. Mitä syitä sitten on tavoitella valoa? Miksi kukaan haluaisi Valopään tavoin hyökätä tähtiä kohti niitä koskaan tavoittamatta?

Tässä kohdin on sanottava, että en voi todistaa mitään. Ei ole mitään keinoa objektiivisesti määrittää missä kohdin ihmiselämä on parasta tällä vuoren ja kuopan välissä olevalla jatkumolla. Elämänmuotojen sopivuus ihmisille on täysin subjektiivinen kysymys ja jokaisella tulisi olla oikeus hyppiä ja pomppia jatkumon missä tahansa osassa. Voin oikeastaan vain suositella valoa.

Keskeinen argumentti valoelämän puolesta on, että se on kauniimpi tapa elää. Virkamörköilevä elämä on tasaisen mekaaninen ja yllätyksetön, Omaksut ne arvot, jotka sinulle annetaan, toteutat niitä kohtuullisella määrätiedolla mutta missään vaiheessa et jää pohtimaan miksi. Puurrat kuin muurahainen keossa ymmärtämättä mihin kokonaisuuteen työpanoksesi menee. Elämäsi on mukavan turvallinen, mutta metallikoneiston harmaa.

Valoon suuntautuvana elämäsi on taasen kuin taideteos. Pienet ja suuret yllättävät tapahtumat nivoutuvat yhteen luovalla tavalla luoden monipuolisen ja elähdyttävän kokonaisuuden. Spontaanit väriläiskät tekevät elämäsi perusjuonesta kiinnostavan ja rikkaan. Kun joka hetki voitkin valita toisin, pysyy elämäsi draamallinen kaari innoittavana ja tuoreena. Elämänmahdollisuutesi laajenevat, kun et ole sidottu traditioon etkä sukusi kohtaloon, vaan voit katsoa avarammin edessäsi olevia vielä nupullaan olevia vaihtoehtoja ja poimia niistä sen, joka sopii sinulle juuri silloin. Virkamörön asfaltoidun piikkisuoran tien sijaan kirmaillet viereisellä niityllä, poikkeatpa välillä läheiseen metsäänkin.

Lisäksi, koska sopivan usein kyseenalaistat toimintatapasi ja päämääräsi ja vaihdat niitä, jos et pysty niistä vakuuttumaan, on toimintasi myös lähempänä autenttista itseäsi. Traditiosta ja evoluutiosta kumpuavat arvot ovat toki perusta, josta lähdet liikkeelle mutta pohtimalla ja kyseenalaistamalla pystyt tuomaan niihin oman

henkilökohtaisen lisäsi. Et ole niiden vanki, vaan etsit itsestäsi sen, joka sinulle on arvokasta. Tätä kautta valoon suuntautuvan elämän kautta pystyt myös toteuttamaan täydemmässä mitassa omaa sisäistä potentiaasi, ainutlaatuista kykyvalikoimaasi.

Valoa kohti toimesi ovat vapaampia, arvaamattomampia, ainutlaatuisen itsesi synnyttämiä. Vaikka ponnistatkin samalta kolmijalkaiselta perustalta kuin Virkamörkökin niin olennaista on, että ponnistat, että hyppäät irti. Kun elämäsi on enemmän ainutlaatuisen itsesi tulos, kuin monistettu massaelämä, on se myös autenttisempi ja originellisempi taideteos, jonka kauneus syntyy juuri tästä ainutkertaisuudesta.

Valinta eri elämänmuotojen välillä on vapaa mutta valoon suuntautuva elämä on vapaampi, rikkaampi, spontaanimpi ja autenttisempi. Sanalla sanoen: kauniimpi!

Löysistä päätöksistä

Virkamörkö muodostaa siis hyvän ja vakaan perustan mistä lähteä liikkeelle. Valitettavasti liiallisuuksiin vietyinä Virkamörkömäinen elämä jää harmaannuttavan asfaltoiduksi. Se edustaa pysähtyneisyyttä, urautuneisuutta ja kapeakatseisuutta. Virkamörkö on juurtunut syvälle maaperään kolmen jalkansa kautta eikä oikeastaan liiku tältä perustalta mihinkään. Kaikki on ennalta-arvattavaa ja urautunutta. Valitse turvallinen työpaikka, älä ikinä kyseenalaista tai muuta mitään valintaasi ja älä vain tee mitään spontaania. Siinä eväät Virkamörkömäisen elämän suuntaan patikoimiseksi.

Valitettavasti, kuten mainittua, rinne, jolla elomme elämme, on viettävä alaspäin. Tästä johtuu, että jos emme kiinnitä asiaan huomiota, niin valumme aina hitaasti alaspäin kohti Virkamörön virittämää epäautenttisuuden ansaa. Siellä pohjalla meitä odottaa oman yksilöllisen, hetkessä elävän minän mitätöityminen ja tapojemme ja tottumuksiemme orjuus.

Löysät päätökset erityisesti ovat Virkamörön käyttämää saalistumateriaalia. Kun emme jaksa miettiä jotain asiaa, vaan teemme päätökset rasittamatta ajatuskapasiteettiamme, helpolla ja mukavalla tavalla, niin silloin sorrumme *löysiin päätöksiin*. Ne saattavat olla helppoja mutta kieltäessään meiltä aidon vaihtoehtojen tarkastelun ja vahvan tiedostavan päätöksenteon, ne useimmiten ajavat meidät syvempään uraan. Me siis toteutamme autenttista itseämme vähemmän näiden löysien päätösten kautta. Meidän tulee tiedostaa löysien päätösten seuraukset ja varoa niitä, jos emme halua vajota Virkamörköisyyteen.

Paikan valinta

Seuraavaksi esitän teesin, jonka empiirinen tutkiminen ja todistaminen olisi erittäin mielenkiintoinen ja tärkeä tehtävä mutta samalla – ah – niin vaikea!

Olen tullut ilmeisimmin siihen lopputulokseen, että molemmat ääripäät ovat kuviossamme vältettäviä. Liika Virkamörkömäisyys tekee elämästämme tylsän ja harmaan muurahaismaisen lineaarisen vaelluksen. Liika Valopäisyys taas johtaa suorastaan mielipuoliseen poikkoilemiseen ilman suuntaa (tai oikeastaan suunta heilahtelee jatkuvasti) ja kaiken pitkäaikaisemman projektin aikaansaamisen mahdottomuuteen. Elämällemme optimaalinen kohta on jossakin päin rinnettämme ja itse sijaitsemme toisessa kohdassa. Mutta mihin meidän tulisi suunnata optimaalisen kohdan löytämiseksi?

Suuri teesini on, että valtaosa ihmisistä viettää valtaosan elämästään liian alhaalla, liian Virkamörkömäisessä elämäntilanteissa. Yhteiskuntamme vallitsevat käytännöt ja mekanismit niin koulu- kuin työelämässämme ovat paljolti tässä mallissamme alaspäinpainavia. Ne kannustavat oman roolin minimoimiseen, sääntöjen ja ohjeiden tarkkaan noudattamiseen ja kaiken ylhäältäpäntulevan kunnioittamiseen. Ylipäänsä yleinen ilmapiiri useimmiten pyrkii latistamaan erilaisesti ja ennakoimattomasti toimivat yksilöt. Spontaanisuutta ja rajojen rikkomista kavahdetaan. Pysähtyneisyyttä ja uomassa etenemistä arvostetaan. Monilla ihmisillä on yksilöinäkin Virkamörön silmälaput jatkuvasti päässä näköaluetta kaventamassa. Jonkun poikkeavan osuessa näkökenttään lappupäisen defenssimekanismit pamahtavat käyntiin ja kaikenlainen erilaisuuden torjuminen ja mollaaminen auttavat heitä olemasta huomaamatta omia lappujaan ja niinpä ne uurtuvat yhä syvemmin päähän. Yksilön heittäessä Virkamörön laput pois silmiltään ja nähdessä maailman Valopäämäisen laajasti hänen ympäristönsä usein pelästyy ja pyrkii saattamaan laput takaisin tuon poikkeavan päähän nopeasti ennen kuin tämä ehtii aiheuttaa minkäänlaista todellista muutosta ympäristölleen.

Ympäristön ruotuunpalauttamismekanismien lisäksi nuo Virkamörön kolme tukijalkaa tekevät siitä vahvan vaikuttajan mielempö prosesseissa. Evoluution mukaiset viettimme pitävät huolta siitä, että kahden vuorokauden valvomisen jälkeen huomattavaa henkilökohtaisen energian keskittämistä vaaditaan, jotta emme menisi nukkumaan ensimmäiseen pehmeämpään paikkaan. Samoin oltuamme syömättä vuorokauden tai pari niin nälkämmö kertoo kyllä meille väkevän päättäväisesti mitä tulisi tehdä seuraavaksi. Kulttuuriset konventiomme ja henkilökohtaiset tottumuksemme saavat meidät olemaan edes huomaamatta monia relevantteja vaihtoehtoja toiminnallemme ja muutenkin pitävät huolta siitä, että niiden mukainen toimintavaihtoehto on aina mukana päätöksenteossamme. Virkamörkömäiset päätökset siis pitävät kyllä huolta itsestään ja toteutumisestaan.

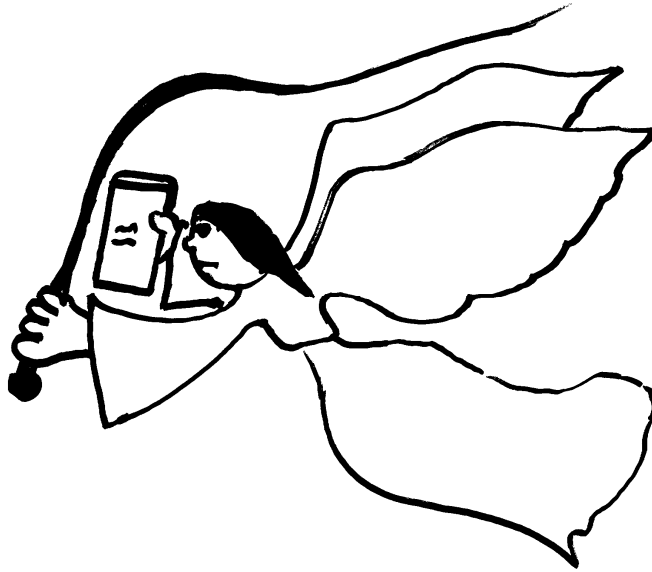
Valopäiset päätökset taas tarvitsevat aina jonkinasteista henkisen energian panostamista. Niiden tekeminen on jo määritelmällisesti tietöisen päätöksenteon tulosta. Ne eivät siis synny omalla painollaan, vaan vaativat satsaamista. Jotta liikkuisimme Valopäämäisempään suuntaan, tulee meidän siis päättää liikkua sinnepäin toisin kuin Virkamörkömäisyydessä, jossa riittää pelkkä passiivinen valuminen. Kuvatunlaisessa tilanteessa lienee selvää, että ottaessamme neutraalin kannan ja olemalla pyrkimättä kumpaankaan suuntaan päädympö liian alas tuolla valintamahdollisuuksien rinteellä.

Uskon siis, että lähes jokainen meistä voi ja hänen kannattaisi oman itsensä vuoksi pyrkiä lähempäs Valopään vuorta. Vaikka emme koskaan tuota kaukaista päämäärää tavoittaisi, pitää jatkuva matkantekomme ja pyrkimyksemme huolta siitä, että olemme koko ajan matkalla ylöspäin. Ympäröivä yhteisö ja oma urautuneisuutemme pitää kyllä huolta siitä, ettemme koskaan pääse liian korkealle matkallamme. Ne osaavat kyllä vetää meitä hitaan varmasti alaspäin. Meidän on itse ainutlaatuisina yksilöinä pidettävä huoli ylöspäinnoisustamme.

Filosofian enkeli ruoskan kanssa

Filosofian ja erityisesti sen elämäfilosofisempien suuntausten rooli tässä kuviossa on toimia eräänlaisena kaitsevana enkelinä. Filosofian historian hahmot ja suuret ajatukset liitävät luoksemme kyseenalaistamaan ja kysymään. Ne herättävät meidät ajattelemaan valintojamme ja sitä kautta tekemään ne tietöisesti. Parhaimmillaan

filosofian suuri enkeli ei ainoastaan anna meille mahdollisuutta valita, se pakottaa meidät valitsemaan. Suurella ruoskallaan se ruoskii meitä rinnettä ylöspäin lähemmäs Valopäämäistä kaiken itse valitsemista. Sivaltavilla kysymyksillään ja esimerkeillään se pystyy pakottamaan meidät miettimään ja perustelevaan valintojamme.

Samalla eräs sen suurimmista aseista on se, että se tuo näköpiiriimme asioita, joita emme aiemmin edes tajunneet pystyvämme valitsemaan. Nostaessaan esiin jonkin tiedostamattoman itsestäänselvytemme se pakottaa meidät ottamaan kantaa siihen. Elämämme on täynnä tiedostamattomia asenteita, jotka vaikuttavat päätöksentekoomme, mutta joita emme itseään havaitse. Filosofian enkeli tuo valon näihin tiedostamattomiin asenteisiin, tekee ne tiedostetuiksi. Voimme ruoskan sivalluksen jälkeenkin valita saman itsestäänselvyden, mutta nyt teemme sen kohdalla jo tietoisesti valinnan. Ja tietoinen valinta on aina altis muuttumaan.

Filosofian enkeli siis herättää meidät kun olemme valumassa rinnettä alas. Se pystyy ruoskimaan meidät kauemmas epäautenttisuuden ansasta kohti vapaampia niittyjä, joista on laajemmat näkymät valintojen avaruuteen. Filosofian enkelillä on missio ja se missio on viedä meidät korkeuksiin. Aseenaan sillä on sanan säilä, tuo kyseenalaistamisen kiivas ruoska!

Virkamörkö, Valopää ja filosofian parituhatuotinen traditio

Filosofiasta kiinnostuneille on tähän väliin rakennettu pieni esitys rakentavista yhteyksistä Virkamörön, Valopään ja filosofisen tradition selvistä yhteyksistä.

Jo sofistit antiikin kreikassa shokeerasivat aikansa konservatiiveja julistamalla arvojen suhteellisuutta aikansa tiukkaa 'suutari pysykööt lestissä' – ajattelua vastaan. Ajalle tyypillistä oli, että ihmisille annettiin jokin rooli ja elämän hyveellisyys arvioitiin sen mukaan kuinka hyvin täytti tuon kyseisen roolin. Tässä hyvin Virkamörkömäisessä asetelmassa sofistien kyseenalaistava ja arvorelativistinen asenne oli tietysti valtava riesa. Eihän ihmisten voi antaa ajatella itse, mikä heille on hyväksi. Sen määrää traditio. Ei ihmeäkään, että Sokrates, joka määritteli itsensä paarmaksi, joka ärsyttää ja pistää ihmisten ajatukset liikkeelle, tuomittiin kuolemaan ja teloitettiin nuorison villitsemisestä. Ehkä tästä pelästyneenä hänen seuraajansa Platon ja Aristoteles olivat

itsenäistä ajattelua ja luovuutta vastustavia ja latistavia konservatiiveja.¹ Heidän elämäniloa ja autenttisuutta tuhoavan rikoksensa suuruus näyttäytyy koko kauheudessaan, kun he fanaattisina Valopääilylyn vastustajina kuitenkin koettivat esiintyä Valopäisyyden virka-asussa, filosofeina.

Kristinuskon tukahduttavan ylhäältäsanellun ajattelun jälkeen Valopäisyyden mahdollisuus nousi filosofiassa esiin hivenen Descartesilla, melko vahvasti Humella ja yltiöpäisenä Nietzscheillä. Kierkegaardkin väläytteli jo valoa pakottamalla yksilön hyppäämään tuntemattomaan. Mutta vasta Heidegger toi Valopäisyyden tietoisesti parrasvaloihin jälleen. 1900-luvun fenomenologis-eksistentiaalisen tradition myötä oman elämänsä valitsemisen tematiikka on jälleen polttava kysymys. Autenttisuuden valitseminen, das man:nin vastustaminen ja Sartren valitse itsesi – huudahdus edustavat kaikki Valopäisyyden renessanssia.

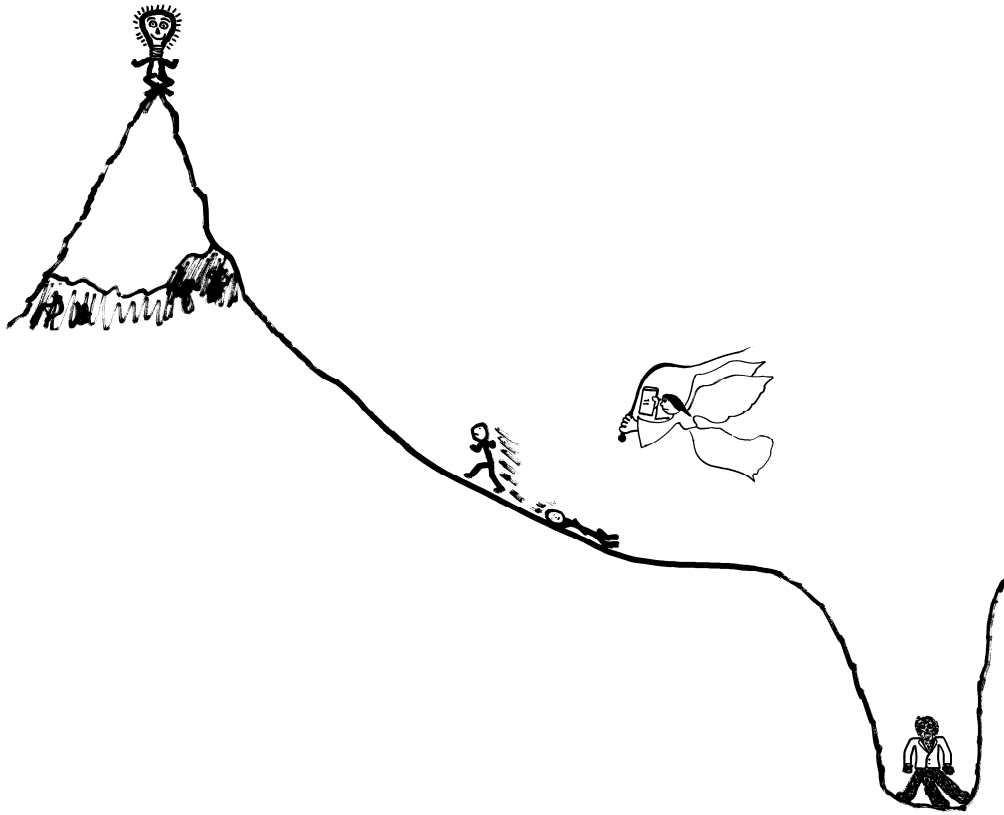
Vapaa tahto ja Valopää

Miksi Valopää on olemassa deterministisessä maailmassa? Jos nykyinen luonnontiede ja erityisesti fysiikka otetaan vakavasti, eikö silloin maailmamme ja samalla aivommeikin koostu fysikaalisista yksiköistä, joiden liike on tiettyjen spesifien luonnonlakien määräämiä. Se onko maailmamme kuvatunkaltainen deterministinen paikka, jossa vapaa tahto on vain illuusio, on pitkäkallinen ja hankala kysymys, johon ei lopullista vastausta ole vielä saatu.

Olennaista kuitenkin on, että vaikka maailma olisi tällainen deterministis-mekanistis-fyysinen kokonaisuus, ei se vaikuttaisi Valopään asemaan millään lailla. Riippumatta nykyfysiikan kehityksestä meillä kuitenkin on tunne siitä, että voimme tehdä päätöksiä. Vaikka se osoitettaisiin harhaksi, tämä tunne valinnanmahdollisuuksista ja siitä, että teemme itse valintoja ei katoaisi minnekään. Kokisimme silti jotkin päätökset autenttisemmiksi kuin toiset, vaikka ne molekyyalitasolla olisivatkin täysin mekaanisia kaikki tyyni. Oman elämämme elämme aina itsetiedostamisen rinteellä, jossa voimme tehdä päätöksiä enemmän tai vähemmän tietoisesti.

¹ Tästä luultavimmin johtuu heidän suosionsa kristillisen ajan filosofiassa. Heidän ylhäältäpäinsaneltu järjestysvimmansa oli sopivan latistava itsenäistä ajattelua kavahtaville uskonjohtajille.

Valitse itsesi - loppuyhteenveto

Olemme päässet pitkälle konfirmaatiokakkukahveilta. Elämämme kenttä on asetettu rinteen muodossa. Rinteen eri osat on nimetty ja olemme löytäneet suunnan mihin juosta. Filosofian enkelikin on lentänyt paikalle ruoskansa kanssa valvomaan, että muistamme tuohon suuntaan juoksennella ja hyppelehtiä. Virkamörkö on osoitettu jäyhyydestään huolimatta sympaattiseksi hahmoksi. Hän muodostaa sen perustan, jolta kaikki lähdemme liikkeelle. Ihmisluontomme, kulttuuriperintömme sekä oma menneisyytemme ovat vahva kivijalka, jonka päällä kaikki olemisemme lepää. Se ei kuitenkaan riitä. Meille on annettu mahdollisuus valita toisin, olla vapaita. Tämän valinnan hyväksikäyttäminen tuo elämäämme väriä, tapahtumia ja seikkailua. Se auttaa meitä toteuttamasta itseämme autenttisemmin, olemaan enemmän sitä mitä ainutlaatuisina yksilöinä olemme. Siksi uskallan suositella kaikille valoa kohti kirjaamista. Virkamörkö huolehtii kyllä itsestään vahvan kolmijalkansa, oman jähmeytemme sekä yhteisön paineiden avulla. Meidän tehtävämme on oman itsemme vuoksi huolehtia Valopäästä itsessämme. Siksi meidän tulee jatkuvasti pyrkiä ylöspäin. Siksi meidän tulee tarpeeksi usein arkiaskareissammekin muistaa pysähtyä ja miettiä voisinko tehdä toisin? Tässä askareessani tai elämässäni ylipäänsä. Toteutanko nyt itseäni, sitä mitä aidoimmillani olen, parhaalla mahdollisella tavalla? Mitkä ovat elämäni tavoitteet, mihin haluan päästä, mitä haluan olla? Edistääkö tämänhetkinen olemiseni näitä tavoitteitani? Mistä oikeasti pidän, mikä on minulle pohjimmiltaan tärkeää? Nämä perustavat kysymykset tulee nostaa tietoiseen mieleemme tarpeeksi usein, jotta tiedämme mihin olemme menossa. Jotta muistamme tavoittelevamme valoa.

Uskalla siis ponnistaa irti Virkamörön kolmijalalta. Uskalla hypätä ylöspäin, ottaa juoksuaskelia ja lähde juoksumatkalle kohti vuorenhuippua, matkalle joka ei koskaan saavuta päämääräänsä, mutta joka on uskomattoman kaunis!

Ohjeeni voidaan kiteyttää neljään osaan:

1. Muista aina liikkua ylöspäin.
2. Pyri aina heräämään Urautuneesta unesta.
3. Tavoittele kauneutta.
4. Juokse villi lapsi, juokse kauemmaksi!

Jälkikirjoitus:

”Valitsen itseni. Tuo eksistentialismin kulmakivi on matkani lähtökohta, tarkoitettiin tällä mainitulla matkametaforalla sitten tätä esseetä tai omaa elämääni yleisemmässäkin muodossa.” Näin esseeni piti alkaa. Esseessäni ajattelin aluksi hahmotella erilaisia elämänfilosofisia piirteitäni ja periaatteita. Ajattelin johdannossa selventää, että itseni valitsemisen ihanne oli syy miksi halusin elämänfilosofisia periaatteitani alaskirjoittaa ja sitä kautta vahvistaa autenttisempaa olemistani. Siinä samassa tuon ensimmäisen lauseen astuttua paperille essee karkasi käsistä. Miten voisin perustella itsensä valitsemisen paremmuuden ei-itsensävalitsemiseen? Ajattelin antaa siihen nopean vastauksen mutta Valopäisen itseni valitsemisen ja konventionaalisuuden mörön vuoropuhelu tulvahti paperille ja eipä se niin epäesteettinen näky ollut, että olisin halunnut sen suoraan poiskaan pyyhkiä. Siksi siinä nyt esseeni kirjoitin.